

YEDİKITA

AYLIK TARİH VE KÜLTÜR DERGİSİ
MART 2025 - SAYI 199

YAYINCI
ÇAMLIÇA BASIM YAYIN VE TİC. A.Ş.

Adına İmtiyaz Sahibi AHMET TEMİZ
Yayın Yönetmeni (Sorumlu) KEMAL ERKAN
Yayın Editörü VEYSEL SEKMEN
Editörler R. KEMAL SUBAŞI
EMRE BOYACI
Dijital İçerik Editörü TUNAHAN KANICI
Yayın Danışmanları DR. SELMAN SOYDEMİR
İBRAHİM COŞKUN
Tasarım SÜLEYMAN KÖKLÜ
Kurumsal İletişim İSMAIL GÜR - MURAT SAFRAN
Web AURORA BİLİŞİM

KÜTÜPHANE VE ARŞİV

Çamlıca Araştırma Kütüphanesi
www.camlicalibrary.org

YÖNETİM YERİ

Çamlıca Basım Yayın ve Tic. A.Ş.
Bağlar Mah. Mimar Sinan Cad. No 54
Güneşli - Bağcılar / İSTANBUL
Sertifika No 46592

REKLAM

HÜSEYİN GÜNEY
huseyin.guney@camlicabasim.com

BASKI

Çamlıca Basım Yayın

YAYIN SÜRESİ-TÜRÜ

Aylık-Yerel Süreli
ISSN 1308-5379

AVRUPA (ALMANYA)

ENDER GMBH, Melatener Weg 18 - 50825 KÖLN
Tel. +49 221 690 58 90
www.camlıcakitap.de / abone@camlicakitap.de

AVRUPA (HOLLANDA)

Çamlıca Kitap B.V. Bemmelseweg 67 6662 PE Elst-GLD
Holland / info@camlicakitap.nl / www.camlıcakitap.nl

YEDİKITA Dergisi'nin bütün yayın hakkı, Çamlıca Basım Yayın ve Tic. A.Ş.'ye aittir. Dergide çıkan yazılar kaynak gösterilerek iktibas edilebilir. Yayınlanan reklamların her türlü mesuliyeti, sahiplerine aittir.

İRTİBAT VE ABONE

0850 811 9 811
abonemerkezi@camlicabasim.com
Yazı İşleri (0212) 657 88 00 - 7103
WhatsApp Hattı 0530 285 38 04

ÇAMLIÇA BASIM YAYIN VE TİC. A.Ş.

Ziraat Bank IBAN TR81 0001 0021 0550 7231 7750 02
Akbank IBAN TR60 0004 6011 9388 8000 0135 18

yedikita.com.tr editor@yedikita.com.tr

f i x v / yedikitadergisi

Yeni bir okuma deneyimi için
dijital sayılarımız
Çamlıca Kitap uygulamasında

Yedikitadan...

E

ser, müessirine delâlet eder denilmiştir ki ecdadımızın bıraktığı eslere bakınca itikatlarına, maneviyatlarına, samimiyetlerine, hürmetlerine şahit oluruz. Onların yedi kıtada yaptığı

hizmetin temel taşları olan şu hasletler, tasavvufla kıvam bulup mutasavvıflar eliyle kemâle ermiştir.

İşte Selçuklu asırları, önümüzde güzel bir numune olarak duruyor. Daha devletin kuruluş yıllarında, Silsile-i Sâdât-ı Nakşibendiyye'den Ebu'l-Hasan Harkânî Hazretleri'yle münasebetler mevzubahisti. Selçukluların en büyük ve en meşhur veziri Nizâmülmülk, Silsile-i Sâdât'tan Ebu Muhammed Ali el-Fârmedî Hazretleri'nin müritlerindendi. Sultan Melikşah, Ahmed Gazalî Hazretleri'yle; Sultan Sencer, yine Silsile-i Sâdât'tan Yusuf Hemedanî Hazretleri'yle irtibat hâlindeydi. Bu ünsiyet, Âl-i Selçuk'u, Ehl-i Sünnet'in muhkem

kalesi kılmış, bu sayede Müslümanlar pek çok zararlı cereyandan muhafaza olunmuştu. Konunun tafsilatı, bu ayki dosyamızda sizleri bekliyor.

Tarihimizi ruhundan tecrid etmeden anlayıp anlatabilmenin yolu, ecdadın muvaffakiyet anahtarları olan tasavvuftan ve Ehl-i Sünnet akîdesine bağlılıktan geçer. Aksi ise âmânın, suretleri ve renkleri anlatmaya çalışması gibidir ki beyhudedir.

Ramazan-ı Şerif'inizi tebrik eder, istifadeler dileriz.

içinde

MART 2025
sayı

1009

22-43

SELÇUKLU ÇAĞINDA TASAVVUF

VEYSEL SEKMEN

ekiler

6

AYIN GÜNÜ
MEHMED ŞEVKİ

8

YAZIHANE
"HİZMETİNDE FERHAT GİBİ DAĞLARI
DELERİM!"

10

İNGO
OSMANLI SARAYINDA
EGZOTİK MİSAFİRLER
VEYSEL SEKEMEN

12

**ÇANAKKALE CEPHESİ'NDE
MEVLİD-İ ŞERİF MERASİMİ**
ARİF TUNÇ

18

**ATIYLA BOĞAZI GEÇEN
YÜZBAŞI NAZIM BEY**
EMRE BOYACI

44

ÂNIN HİKÂYESİ
MART'TA KAR FIRTINASI
TUNA SER

46

CERRE GELENLERİN HİKÂYESİ
ÜMİT YÜKSEL

50

**GEMİLERE NEDEN CANLI
HAYVAN ALINIRDI?**
AHMET NAMIK KILIÇ

52

**EYÜP SULTAN
CAMİİ'NİN
İLK MİMARİSİ
NASILDI?**
OSMAN DOĞAN

60

TARİH AMBARI
MUSTAFA DEDELER

62

**SULTAN İKİNCİ
ABDÜLHAMİD
HAN'IN ÖZEL
VE YEMİNLİ
KOMİSYONU**
ARİF ZİYA ARDIÇ

69

BERCESTE

70

**İLKLERİN
KÜTÜPHANESİ**
YUSUF YILMAZ

76

TESTGÂH
ÇİÇEKLERİN
KÜLTÜRÜ
AHMET SARBAY

78

BULMACA
SELMAN ASLAN

**4 MART
1193**

SELAHADDİN EYYÛBÎ VEFAT ETTİ

Hayatı, İslâm dünyasının birliğini sağlamak ve haçlılarla mücadele etmekle geçen Selahaddin Eyyûbî, ardında güçlü bir ordu ve iyi çalışan bir devlet teşkilatı bırakmıştı...

1138

Tikrit'te dünyaya geldi. Babası, Selçukluların Tikrit valisi Necmeddin Eyyûb'dür. Aynı zamanda Musul Atabegi İmâdüddin Zengî'nin yakın dostu olan Necmeddin Eyyûb, aynı yıl Tikrit'ten Musul'a giderek onun hizmetine girdi.

1164

Şam'da büyüyen ve iyi bir tahsil gören Selahaddin Eyyûbî, 26 yaşındayken amcası Şirkuh'un emrinde Mısır seferine katıldı. Fâtımî veziri Şâver'in sözünde durmaması üzerine Şam'a geri döndü. Selahaddin burada usta bir kumandan ve devlet adamı olarak rüştünü ispatlamıştı.

1169

Nureddin Mahmud Zengî'nin emriyle Şirkuh'un beraberinde üçüncü Mısır seferine katıldı. Kahire'de hâkimiyet sağlayan Şirkuh, burada Fâtımî ülkesinin veziri tayin edildi. Ancak üç ay sonra vefat edince, yerine Selahaddin Eyyûbî "el-Melikü'n-Nâsır" ünvanıyla Mısır'a vezir oldu.

1171

Mısır'da Şii Fâtımîler, haçlılar ve Bizanslılarla mücadele etti. Nihayet, galip gelerek Fâtımî halifeliğine son

verdi. Mısır'da yeniden teşkilatlanarak Ehl-i Sünnet'i ihya etti ve Sünnî kurumları açtı. Nureddin Mahmud Zengî'ye danışarak, onun naibi sıfatıyla Mısır'ı ve Mısır'a bağlı yerleri müstakil bir hükümdar gibi yönetmeye başladı.

1176

Nureddin Mahmud Zengî'nin vefatından sonra Suriye'de hâkimiyet kurdu. Nihayetinde Abbasî halifesi Müstazî tarafından, Mısır ve Suriye'nin sultanı ilân edildi. Böylece Eyyûbî devleti ve hanedanı kurulmuş oldu. Bu hadise, Müslümanların haçlılara karşı birleşmesinde de tarihî dönüm noktalarından biri olacaktı.

1177-86

Halep ve Musul'u itaat altına alan Selahaddin Eyyûbî, otoritesini sağlamlaştırmış ve devleti teşkilatlandırarak, kurumsal bir yapıya kavuşturmuştu. Aynı zamanda haçlılarla mücadelesine devam ediyordu. Haçlılara karşı başarılar elde ederken, bazı kalelerini de fethetmeyi başarmıştı.

1187

Hittin Savaşı'nda haçlıları yenerek, onlara ağır bir darbe indirdi. Bu zaferden sonra hızlı bir fetih hareketine girişti. Filistin'de Akkâ, Taberiye, Askalân, Nablus, Remle, Gazze dâhil birçok kaleyi ele geçirdi. Birkaç hafta içinde büyüklü küçüklü elli iki şehir fethedilmiş, sıra Kudüs'e gelmişti. Nihayet, 2 Ekim 1187'de bir Cuma günü Kudüs'ü fethetti.

4 Mart 1193

Üçüncü haçlı seferini durduran Selahaddin Eyyûbî, artık yorgun ve hastaydı. Kısa süre sonra da Şam'da vefat etti. Bu tarihte Mısır, Libya, Yemen, Filistin, Suriye, Malatya ile Ahlat'a kadar Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da ve Hemedan'a kadar Kuzey Irak'ta onun adına hutbe okunuyordu. Yerine büyük oğlu el-Melikü'l-Efdal Ali geçti. İslâm birliğini tesis etmesi ve Kudüs'ü haçlıların elinden kurtarması, onun İslâm dünyasının en ünlü kahramanları arasında yer almasını sağlamıştı.

MART'TA BAŞKA NE OLDU?

1
MART
1896

Fransız fizikçi Henri Becquerel, radyoaktiviteyi keşfetti.

13
MART
1430

İkinci Murad Han, Selanik'i fethetti.

18
MART
1915

Çanakkale Deniz Zaferi kazanıldı.

23
MART
625

Uhud Gazası yapıldı.

“HİZMETİNDE FERHAT GİBİ DAĞLARI DELERİM!”

Mustafa Sâî Çelebi-1595

Mustafa Sâî Çelebi, Mimar Sinan’ın evlatlığı olarak yanında büyümüştür.

16. asır şairleri ve ilim ehli arasında

zikredilen Çelebi, Koca Sinan’ın

ağzından “Tezkiretü’l-Bünyân” isimli bir eser yazmıştır ki büyük mimarımızın yaptığı hizmetlerin çoğunu içine alır.

Bu eserinde Sâî Çelebi, Kanuni Sultan Süleyman’ın İstanbul’a içme suyu getirme gayretini, Mimar Sinan’ın çabalarını, çıkan dedikodulara rağmen işine nasıl odaklandığını ve hayırlı neticelerini anlatır...

göstermek için kullanılan ölçüydü. 4 adet kamış kalınlığındaki boruya, 1 lüle denirdi.)

Beni çağırtılar: “Bu suların gelmesi ne yolla mümkün olur?” buyurdular. “Padişahım, dedim, iki yolu vardır. Biri, parasız angarya usulüdür, bendelerinizin haddi hesabı yoktur, her biri hizmetinize can verirler. Diğeri hazine ile olur. Su akmadan, suyun yolunda para akar...”

Padişah bir gün Kâğıthane taraflarında ava çıkar; dereleri, bayırları dolaşırken çayırılık çimenlik öyle yerler görür ki eski birtakım su yolları, bentler harap olmuştur. Kaynakları kaybolmuş, bazı dereler de başıboş akıp gitmektedir... O anda, bu suları toplayıp İstanbul’a getirtmeyi düşünür...

Saraya döndüğünde devlet erkânını çağırarak İstanbul’un su işini konuşurlar... Binbirdirek,

Yerebatan ve Çukurbostan sarnıçları şahittir ki eskiden, buralarda toplanan yağmur sularıyla ihtiyaç karşılanırmış. Sonra su kemerleri yapılarak şehre sular getirilmiş. Fakat zamanla su yolları bozulup o sular kaybolmuş. Sultan Süleyman: “Her sanatın ustası vardır, bu işi mimar ile konuşmak lâzımdır.” buyurmuş.

Bana emir verildi, gittim, o vadileri adım adım, karış karış dolaştım. Ölçümler için su terazileri kurdum, bütün eski su yollarını, bentlerini tetkik ettim. Bazı derelere geçici tahta bentler yapıp suyunu ölçtüm ve nihayet padişaha mütalâmamı yazıp verdim: “Saadetli padişahım, bu vadilerin suyu da su yolları da hazırdır. Şu kadar lüle suyun şehre akıtılması için bir emriniz kâfidir.” (Lüle; suyun miktarını, akışının kalınlığına göre

“Evvvelki tedbirin bize faydası yoktur, el hayırdır, ikincisi daha uygundur, kendi malımızdan verelim. Ücretle getireceğin amelenin, ırgadın ve ustanın haklarını ödeyelim, kimsenin zerre miktarı hatırı rencide olmasın!” dedi.

Sonradan Mısır paşası olan Ali Ağa, Bina Emmini tayin edildi. En değerli ustaları ve ameleleri toplayıp hemen işe başladım. Biz uğraşaduralım, öte tarafta dedikodu su gibi almış yürümüş... Su nerede imiş?.. İşimiz hayal imiş!..

Vezirler, Sultan Süleyman’a çıkıp:

“Padişahım, demişler, su getirtmek vakıa pek büyük bir hayırdır. Lâkin ortada su yok. Bir mimar sözülle hazineler dökülür mü? Bunca dağları kesip kaldırmaya hazine yeter mi? Her su yolu suya delil değildir, her çayırılıkta selsebil bulunmaz...”

← Mimar Sinan'ın bilinen tek minyatürü

Padişah fevkalâde müteessir olmuş, işi bizzat görmeye gelmiş. Biz ise geceli gündüzlü çalışırdık. Dedikodulardan haberim yok. Evvelâ en yukarıdaki dereleri kestirdim, her dereye ne kadar su olduğunu anlamak için lülelerden akıttım. Şehirden tarafa en yakın olan dereye çalışırken padişah çıkageldi.

“Mimar! Bu dereye ne miktar su var?” dedi.
“Padişahım, beş lüledir, dedim. Bina Emîni de söze karıştı: “Padişahım, mimar ağa bendeniz, fenninde mahir bir üstad-ı kâmilidir. Yer altındaki suyu yer yüzünde imiş gibi bilir. Halk anlayamaz.” dedi. Demek hakkımızda dedikodu ediyorlarmış...
“Padişahım! Sen her zaman var olasan, taht-ı devlette ber-karar olasan. Ben neyim ki yer altındaki suyu Hızır gibi keşfedeceğim. Lâkin fennimde hayli üstadım padişahım, hizmetinde Ferhat gibi dağları delirim! Sen zamanın Süleyman'ının böyle büyük bir hayrına bu biçare karınca kulun sadece bir vasıta olacaktır. Bu hayır işine engel olmaya çalışanlara Hak insaf versin... Bu sular, menziline erişecektir. Sabah ve akşam, zengin ve fakir içtikçe sen padişahıma hayır dua edecektir.” dedim.

Padişah:
“Hani, arz olunan sular nerededir, gel göster.” dedi. İkinci dereye vardık. Yolda:

*Beni vâdi-i gamda zâr etme
Şeh yanında zelil ü hâr etme*

diye niyaz ederdim. Ol dereye vardık ki otuz lüle su aktığı gibi fazladan on lüle su taşıp akar. Padişah bu hâli görünce bir miktar neşelenir:

“Mimar, gel beri... Suyun tamamı bu mudur, başka yerlerde dahi var mıdır?” deyince:

“Vardır padişahım, dedim, iki dereye daha bunların emsali sular akmaktadır. Padişahım, arz ettiğim yüz lüle sudur amma fazladan elli lüle daha çıkacaktır. Billhassa yaz günlerinde dahi buradan asla su eksik olmaz.”

Oradan saadetli padişahım ile bir dereye daha gittik. Nice lülelerden su aktığını gördü. Bir tas su içti. Oradan başka bir dereye gittik. Artık iyice safalandılar. Bana bir hil'at giydirdi. Döneceği sırada kendisine, yaptığım iş hakkında biraz izahat vermek istedim: “Saadetli padişahım! Bu kulunuzun su yolları binasında kendine has nice tasarrufum vardır. Bu cümleden olarak, bu derelerin her birinde zamanla yıkılıp yer altında kalmış havuzlar ve mermer oluklar bulunmak lâzım gelir. Yakında onları da meydana çıkaracağım.”

Hikmet-i Huda, o derelerin her birinde kârgir büyük havuzlar ve yekpare mermer oluklar buldum. Her birinde padişaha müjdeciler gönderirdik. Bir müddet sonra padişah yine geldi, havuzları ve mermer olukları seyretti. Bu hakire fevkalâde iltifatta bulundu:

Büyük su kemerleri yaptım. Havuzları, su yollarını tamir ettim. İşe 1554'te başlamıştık, 1563'te bitirdim. Nice zahmetten sonra o suları İstanbul şehri içinde Kırkçeşme semtine getirdik. Padişah buyurdular ki: “Benim maksudum, bu suyun her mahalleye ulaşmasıdır. Çeşme bina olacak yerde çeşme, mümkün olmayan yüksek yerlerde tatlı kuyular ola ki su içine dolsun. Ta kim her yerde pir ve zayıf ve dul hatunlar, küçücük oğlancıklar testiler ve bardakların doldurup devam-ı devletime dua eyleyeler.”

*Hazine dökdi su yoluna şâh-ı devrân
Sitanbul halkını hep kıldı reyyân
Umarım bu sudan iden safâyı
Duâdan ana mimar gedâyı ■■*

ânın hikâ- yesi

TUNA SER

آنک چکایری

MARTTA KAR FIRTINASI

Baharın ilk ayı olmasına rağmen mart, soğuğuyla meşhurdur. “Mart kapıdan baktırır kazma kürek yaktırır.” ve “Martın yarısı kış, yarısı yazdır.” sözleri de bu durumun tezahürü... Şimdi bu ayın soğuk bir vaktine yolculuğumuz. Amerika

Birleşik Devletleri tarihinin en büyük kar fırtınalarından biri 1888’in martında yaşanmıştı. Kar fırtınası 20 milyon dolardan fazla maddî hasara yol açmış, yüzlerce kişinin hayatına mal olmuştu. Bu afetten geriye ilginç fotoğraflar da kaldı. Onlardan birinde başkent Washington D.C.’de arkada ABD Kongre Binası, ön planda ise fırtınadan korunmak amacıyla yapılan kar kulübesi ve objektife poz veren şahıs, sahneyi tamamlıyor.

Osmanlı'daki ilk mekanik saatin 1556 yılında İstanbul Rasathanesi'nin kurucusu ve Sultan Üçüncü Murad'ın müneccimbaşısı Takiyüddin tarafından yapıldığını; 1541 yılında, Avusturya Kralı Ferdinand'ın Kanuni Sultan Süleyman'a hediye ettiği devasa saati 12 kişinin taşıdığını, bu saatin zamanı göstermenin yanında dişli çarklar ve ağırlıklarla donatılmış düzenekleri sayesinde Güneş, Ay ve gezegenlerin hareketlerini de gösterdiğini...

BİLİYOR
MUYDUNUZ?

KUR'ÂN-I KERİM HARFLERİNİN İNCELİĞİ

Bibliyografya âlimi İbnü'n-Nedîm (v.995), *el-Fihrist* adlı eserinde Arapça hakkında şunları aktarır: Beytülhikme reisi Sehl bin Harun şöyle der:

"Arap harflerinin sayısı, Ay'ın menzillerinin sayısı gibi yirmi sekizdir. En uzun kelimesi, ziyade harfler dâhil yedi 'yıldız' (gezegen) sayısı kadardır. Ziyade harfleri, burçlar gibi on ikidir. Bazı harfler lam-ı tarife idgam edilir (katılır). Bunlar yerin altında gizli Ay'ın menzilleri gibi on dördttür. İdgam edilmeyen on dört açık harf ise kalan açık menziller gibidir. İ'rab işaretleri ref', nasb, cer olmak üzere üçtür. Çünkü tabii hareketler de üçtür: Merkezden, ateşin hareketi gibi; merkeze, yerin hareketi gibi; merkez üzerinde, feleğin hareketi gibi."

El-Kindi de şöyle izah eder: "Arap harfleri gibi içinde yücelik ve incelik bulunduran başka bir yazı bilmiyorum, diğer yazılardan daha süratli yazılabilir." der.

SÖZLERİN ASILLARI

İPEK

İpeğin ilk üreticileri olan Çinliler, ipek böceği yumurtalarının ülke dışına çıkmasını yasaklamışlardı. Avrupa'da ipek üretimi, 552'de Çin'e rahip kılığında giren Bizans casusları tarafından gizlice ülke dışına çıkarılan ipek böceği yumurtaları sayesinde başlamıştır. İpek, Batı dillerine İpekyolu'nun kullanıldığı yıllarda Çince "si" kelimesine benzer olarak "silk" şeklinde geçmiştir. Türkçede ip+ek hâlini alır; başak, benek, saçak kelimeleri gibi. İp kelimesine eklenen "-ek", benzerlik ve küçültme manası katar. Azeri ve Özbekler "ipek", Türkmeler "yüpek", Kazaklar "jipek", Kırgızlar "cipek", Tatarlar "çibek" derler.

PİRYOL SAAT HEDİYESİ

Meşhur ihtisap ağası Hüseyin Bey (1800-1870) her sene Ramazan-ı Şerif ayında esnafın ileri gelenlerini iftara davet ederdi.

Ramazanlarda bilhassa sofraya oturulup iftar topunun atılması beklenirken bazı sohbetler olurdu. Saati geri yahut ileri olanlar birbirleriyle şakalaşır ve saati geri kalanlara da "Saat değil, enfiye kutusu, onu saat diye kullanma, at gitsin." tarzında latifeler edilirdi.

İftar sırasının doğramacı esnafında bulunduğu bir günde kalfalardan biri, esnaf arasındaki sosyal ve malî durumu bu gibi meclislerde bulunacak derecede olmadığı halde bu sohbetleri ve şakaları işittikçe gıpta ederek Hüseyin Bey'in iftarında bulunmak ve kurnazlıkla bir saat sahibi olmak sevdasına düşer. İftara kendisinin gönderilmesi, sonra da bir piryol taklidi saat almak için ustasının olurluğunu alır. İftar günü arkadaşlarından birinden şalvar, diğerinden salta ve bir diğerinden de şal-kuşak almak suretiyle doğramacı esnafına mahsus kıyafeti iyice giyinip kuşandıktan sonra altın suyuna batırılmış piryol taklidi saati de takarak diğer ustalarla beraber Vaniköyü'ndeki yalıya gider. Nihayet sofraya oturulur. Söz sırası yine topa kaç dakika kaldığına ve bittabi saate intikal eder. Herkes saatini çıkarıp kimisi beş dakika, kimisi dört dakika, kimisi yedi dakika gibi aralarında pek az fark görülen birer zamandan bahsederken kalfa gururla şal kuşağı arasından saatini çıkararak topa daha çeyrek saat olduğunu söyler. Mecliste bir kahkaha kopar. Bittabi Hüseyin Bey de söze karışır: "O da saat mi, sen onu denize at!" demesi üzerine kalfa hemen "Başüstüne efendim." diyerek saati çıkarıp kösteğiyle beraber pencereden denize fırlatır. Buna herkes hayret etmekle beraber Hüseyin Bey de saatin atılmasına sebep olduğundan dolayı mahcup olur. İftardan sonra, altın zannettiği saat ve kösteğe karşılık hakikî bir piryol saatini kalfaya diş kirası olarak hediye eder.

ALTIN DİREKLER

Fars hükümdarı Şapur, altından birkaç direk yaptırıp hazinesinin kapısına koydurmuştu. Hazine görevlileri o direkler üzerinde otururlardı. Bu durum, halkının ve düşmanlarının gözünde Şapur'un kadrinin şanının büyüklüğünü gösteriyordu. Sonra saltanat ve memleketi, oğlunun oğluna intikal etti. O da devlet hazinesini israf ederek tüketti. Sonunda ihtiyacı karşılamak için bu direkleri erittiğinde, içlerinin kum ile dolu olduğu ortaya çıktı. Bu sırları ifşa olunca saltanatı zayıfladı. Düşmanlarının cesaretleri arttı. Ahalinin gözünde de itibarları kalmadı.

berceste

*Yalnız lokmaya bâz etme dehen
Hissedâr et yediğın nimetten*

Nâbi

*Yalnız başına ağızına lokma girmesin;
yediğın nimetten muhtağları da hissedar et.*

Sırske Gölü - SLOVAKYA

Çiçeklerin Kültürü

İnsanoğlunun en eski dostlarından biri bitkilere dir. Onlardan ekme k, tatlı, esans, ilaç üretmişler; bahçelerini, evlerini hatta kendilerini süslemişler, dahası, duygularını çiçeklerle ifade etmişler, tıpkı günümüzde emojilerle hislerini iletme k isteyenler gibi... Bu konuyu, 1718’de Avrupa’nın dikkatine sunan kişi İngiliz Lady Mary olmuş. Tarih boyunca milletlerin bitkilerle, çiçeklerle olan alâkalarını merak edip araştırınca ortaya şu sorular çıktı...

1- Herkesin yiyecek olarak yetiştirdiği bir meyveyi, Doğu Asya’da bazı milletler meyve olarak değil de çiçek amaçlı yetiştirirler. 1600’lü yıllarda Japonya’ya gelen İngilizler; ahalinin, meyve ağaçlarını çiçek açarken görmek için geziler yaptığını, platformlar kurduğunu ve piknikler düzenlediğini görüp çok şaşırırlar. Hangi meyve olabilir?..

- a-Kiraz
- b-Karadut
- c-Muşmula
- d-İncir

2- Batı dünyası, bitkilerde ruh olduğunu, hislendiklerini 1900’lü yıllarda akıl edebilmiştir. Yapılan deneylerde bitkinin, kendisine daha önce zarar veren kişiyi görünce kimyasal tepkimeye girdiğini ve bu şekilde bir nevi “imdat” istediklerini anlamışlardır. Tarihimize baktığımızda; bazı insanlar, bitkilerin de bir dili olduğunu, hislerini ifade ettiklerini biliyorlardı. Meselâ

bunlardan biri “Sordum sarı çiçeğe” diyerek çiçekle yaptığı sohbeti anlatmaktadır. Kimdir bu kişi?..

- a-Köroğlu (1600’lü yıllar)
- b-Yunus Emre (1200’li yıllar)
- c-İbni Sina (1000’li yıllar)
- d-Karacaoğlu (1700’lü yıllar)

3- Avrupada çiçek merakı Rönesans’la başladı derler. Ancak sebebi hakkında her kafadan bir ses çıkar. Binlerce yıldır Çin, Hind hatta Afrika insanı bile çiçek yetiştirirken elbette Avrupalı da çiçek yetiştiriyordu ama bunu sanat hâline getirmeyi başaramamışlardı. Frenk ahalisinde çiçek merakı ne zaman ve nasıl başladı?..

- a-Rönesans’tan çok önceleri
- b-Osmanlı çiçekçiliğini gördükten sonra
- c-Lâlede olduğu gibi çiçekten para kazanmayı öğrendikten sonra
- d-Hepsi

4- Flavius Philostratus (M.S. 170-245) adındaki filozofun anlattıklarına göre; Roma'da kutlanan bir festivalde düzenlenen yarışa katılanlar, gençlik ve güzelliğin gelip geçtiğini hatırlatan bir bitki taşırlarmış. Hangi bitki dersiniz?..

- a-Devetabanı
- b-Karanfil
- c-Gül
- d-Küstüm Çiçeği

5- İnsanoğlu, şeker ihtiyacını şimdiki gibi sadece mısır ve pancardan karşılamıyordu. Meselâ; yabani meyveler, akçaağaç, hurma ve diğer kurutulmuş meyveler ve başkalarını da kullanıyordu. M.Ö. 3.000'lerden beri şeker kaynağı olarak bilinen bir başka bitki vardı. İskender'in generallerinden Nearchos bununla ilk karşılaştığında çok şaşırılmış ve "A aaa!.. Arısız bal!" deyivermiş. Hangi bitkiymiş?..

- a-Şeker kamışı
- b-Pancar
- c-Yaban armudu
- d-Öküzgözü üzüm

6- Lâle, Avrupa'da tulip adıyla bilinir. Türkçe "tülbent" sözcüğünden türemiştir. İmparator I. Ferdinand'ın İstanbul'a gönderdiği elçisi Busbeck, lâlenin nasıl yetiştirildiğine şahit olmuş ve 1554'te Viyana'ya lâle soğanları götürmüştü. 1560'larda Anvers, Brüksel ve Augsburg'deki saray mensuplarının ve bankerlerin bahçelerine, 1578'de Hollanda'ya taşınmış, buradan da İngiltere'ye ulaşmıştı. İngilizler ilk karşılaştıklarında lâleye ne ad vermişlerdi?..

- a-Törkiş dilayt (Turkish delight: Türk lokumu)
- b-Törkiş kebab (Turkish kebab: Türk kebabı)
- c-Törkiş kap (Turkish cap: Türk takkesi)
- d-Törkiş flavaır (Turkish flower: Türk çiçeği)

7- Osmanlı ülkesini gezen seyyahlar, insanların muhataplarına uzun uzun yazmak veya konuşmak yerine, kendilerini ifade eden bir çiçek gönderdiklerinden bahseder. Meselâ bir kıza dünür giden hanım, şekerlemenin yanına armut ağacının yapraklarından koyarımış ki, şu anlama gelirmiş: "Armut: Ver bize bir umut!.." Peki, çok değer verdiğini ifade etmek için hangi meyvenin yapraklarını koyarlarmış?..

- a-Kuşburnu
- b-Üzüm
- c-Yaban Mersini
- d-Vişne

8- İngiltere'de, Victoria döneminde çiçek diline yani "floriografiye" olan ilgi artar. Çiçekler, Osmanlı'da olduğu gibi, duyguları iletme için kullanılır. 1960'lı yıllarda bir İngiliz komedyen, doktora gider. Halsizlikten şikâyet eder. Doktor gerekli muayene ve tahlilleri yaptıktan sonra komedyene bir dal "sarı lâl" uzatır. Şakayı seven doktor, komedyene ne demek istemiş olabilir?..

- a-40 güne varmadan öleceksin.
- b-Sarılık olmuşsun.
- c-Depresyona girmişsin.
- d-Suyunu kaynatıp içersen iyileşirsin.

9- Avrupalı, Türkiye'den getirilen lâlenin çok para ettiğini görünce başka diyarlardan kıymetli çiçekleri ülkelerine getirmeye başlar. Meselâ Hindistan'dan yaseminler getirilir. Peki, Japonya'dan hangi çiçek getirilir?..

- a-Krizantem
- b-Kamelya
- c-Deve tabanı
- d-Kuzu kulağı

10- Çin coğrafyasında; hükümdardan köylülere kadar herkes çiçek yetiştirir, bahar aylarında bahçelerden yükselen güzel kokulara doyum olmazmış. Fakat binlerce bitki içerisinde dördünün yeri ayrı imiş. Bunlar; yazı yazmak için gerekli kalem ve fırçanın yapıldığı "bambu", hoş kokuların atası olarak kabul ettikleri "orkide", kışı simgeleyen ve aynı zamanda tatlılarla birlikte yenebilen "erik çiçeği", renklerinin ve biçimlerinin çeşitliliğiyle meşhur, neşe ve huzuru simgeleyen "krizantem" idi. Eski Çin'de bu dört bitkiyi ne ad verirdi?..

- a-Dört kafadarlar
- b-Dört beyefendi çiçek
- c-Dörtlü çete
- d-Dördüzler